

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 ft. —
Félévre 4 " —
Negyedévre 2 " —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNP.

Tartalom: Visszapillantás. Irta: Antroposz. — Zsidó-magyar művészek. (VI.) (Tárczacikk.) Szerkeszti: Feleki Sándor. — Hirsch Sámson-Ráfael. — Hirsch Mórícz báró megbízalmasabb embere. — Előfizetési felhívás. — A londoni zsidó kiállítás tárgyai. Képekkel. (II. táblázat.) — Hetinaptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Szefforisz és Róma, Philipson regénye. (30. folytatás). — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Visszapillantás.

Ez évtized eleje óta szomorúan várad a polgári új évszázad a zsidó hitfelekezettel szemben.

Századunk második felében a liberalizmus eszméinek megvalósítása képezte Európa népeinek óhaját, és azoknak uralmától várták egy jobb jövő bekövetkezését. És a népek óhaja teljesült. Hol a forradalom, hol pedig a békés fejlődés juttatta győzelemre a szabadság, a jogosság és testvériség eszméit, és a nemzetek eddig nem ismert mértékben történt kulturális haladása bizonyosságot tett a mellett, hogy a szabad gondolkodás eszméinek megvalósítása képezi az államok boldogulásának alapkövét.

Csakhogy csodaerővel ez eszmék sem bírnak.

Sokan, kik egyik vagy másik okból a várt eredményt el nem érték, kik a létért és boldogulásért való küzdelmükben kimerültek, elégedetlenek lettek és bajaiknak kutforrását a liberalizmusban látták, és egyesülve azokkal, kik csak a sötétségben szeretnek élni, — mert abból élnek — harcot üzentek századunk uralkodó eszméinek és ezekkel együtt harcot a zsidóságnak. Mert a zsidóság mindig és mindenütt a szabadelvűség eszméinek szolgálatában állott; mi természetesebb hát, mint hogy ezen eszmék üldözői harcot üzentek azok leglelkesebb híveinek, hogy támadásaikat főleg és első sorban a zsidók ellen intézték.

A reakció szele sivitott Európán végig és ez évtized elején eljutott hozzánk is. A sötét középkor műhelyeiből előhordott fegyverekkel támadták meg nálunk is a zsidóságot; elvakultságból az egyik, kenyérkeresetből a másik, és találtak hívekre az elégedetlenekben és azokban, kiknek »Isten bocsássa meg bűnüket, mert nem

tudják mit cselekszenek». Ez a harc a zsidók ellen, a szabadelvűség nagy eszméi ellen, évtizedünk kulturtörténete. A parlamentben és társadalomban, valamint a törvényszéki termekben és a hivatalokban egyaránt folytatták e harcot, mely a mily dicstelenül volt kezdve és vezetve, oly dicstelenül kell végződnie is. És hazafias örömmel kell konstatálnunk ama tényt, hogy míg az ugynevezett művelt államokban a sötétség lovagjai még nem tették le a fegyvert, nálunk a nyilvános harc megszűnt, a nyilvános támadások elnémultak.

A parlamentben már nem hallatszik az örültség filippikája, az esküdtszékek már nem ítélik el a vádlottat, mert zsidó, és nem mentik fel csupán azért, mert a sértett fél zsidó. A társadalomban is kezd szünetezni a tüntető exkluzivitás és — fehér hollóképen ugyan — láthatjuk azt is, hogy a hivatalos életben tekintetbe veszik a zsidót is. A magyar nép józan gondolkodása, az a finom politikai érzet, mely a magyart mindig jellemezte, nem engedte meg, hogy a középkori fenevad nagyobb pusztításokat vihessen véghez és utját állotta akkor, midőn az antiszemitizmus az égő házak világitó fáklyája mellett akarta demonstrálni tanainak egyedül üdvözítő hatását. Szóval, a közszellem javult. E tény konstatálása után higgadtan nézhetünk körül és ítélni meg ama pusztításokat, melyeket e szégyenletes harc okozott.

A 67-iki törvény megadta a zsidó honpolgároknak az egyenjogúságot a többi állampolgárral. Majdnem páratlan esetként áll, hogy ezen egyenjogusítás után 13 évvel megkétszerezedett a magyar anyanyelvűek száma a zsidók között, és háromszor oly nagy lett azon zsidó polgárok száma, kik a magyar nyelvet is bírták. Polgári

kötelességét a zsidó, ép úgy teljesítette mint más honlakos, szóval: magyar lett testestől-lelkéstől. S mert ebben nem lehetett kifogásolni valót találni, hamisított talmud-fordításokból és a boszorkány-pörök történetéből kellett ellenök fegyvert kovácsolni, és ezzel elérték ugyan azt, hogy a zsidó polgárok életét és vagyonát egy fanatizált tömeg támadásainak tették ki, de befektetették egyszersmind történetünk évkönyveinek néhány lapját és meggyalázták igazságszolgáltatásunk templomát a 19. század végén egy boszorkány-pörrel. A magyarosítás munkájában egy vallásfelekezet sem vett nagyobb részt a zsidóságnál. — De az antiszemitizmus a társadalomba is belevetette az égő üszköt s nem beszéltek többé magyar és nem magyar, hanem zsidó és nem zsidó társadalomról. A magyarság ily mesterséges módon történt szétszaggatásának következménye volt az is, hogy a nemzetiségek a magyar állammal szemben soha követelőbben nem állottak elé, mint ez évtizedben. Pusztító munkát végzett mindenütt e harcz, a mint hogy a gyűlölet csak rombolni tud és nem teremteni. S hogy viselkedett a zsidóság e mozgalommal szemben? Még az antiszemita táborában sem találkozott senki sem, ki azt merete volna állítani, hogy e mozgalom képes volt a magyar zsidók hazafiságát csak megingatni is. A szabadságharcz történetének egyik legszebb lapját képezi az akkori zsidó nemzedék küzdelme, kik, bár nem voltak egyenjogusított fiai az édes hazának, mely őket csak türt gyermekeiknek tekintette, de azért mint egy ember állottak a szent ügy szolgálatába. Az abszolút kormány büntető hatalma és a nagy száműzött még most

is nyilvánuló elismerése tesznek tanúságot e mellett. S mégis bátran merem állítani, hogy a hazai zsidóságnak ez utolsó évtizedben tanúsított magatartása még fényesebb bizonyágot tesz hazafiságuk mellett, mint önfeláldozásuk a szabadságharcz alatt.

Nap nap után ki voltak téve a legaljasabb gyanúsításoknak, a legvakmerőbb támadásoknak; s ha ezek ellen segélyért folyamodtak, érzékenységet vetették szemükre, sőt mi több, az állam közegei és a kormány tagjai között is találkoztak olyanok, kik a zsidóság ellen intézett ségyenletes hajsztát bizonyos jóakaró mulasztásokkal, ha nem is nyilvános fellépéssel támogatták.

S a hazai zsidóság türt s bizott a magyar nép józanságában. Bizalmában nem csalatkozott, — az antiszemitizmus lejártá magát. A szeretett haza ezeréves fennállásának ünnepén mi is résztvehetünk, kiknek az ország bajaiból úgy is eléggé ki jut a részük. Részt vehetünk és részt is kell vennünk, de nem minden keserűség nélkül. Az alkotmányos aera megadta az egyes zsidó egyenjogusítását, de megtagadta mind ezideig a felekezettől. Hazafiságunkban nem kétkelhetnek, a jelen állapot számtalan ferde helyzetbe juttatja az államhatalmat ép úgy, mint felekezetünket, s jogos kívánatunkat mégis megtagadják.

Gondolkodtam felőle, hogy mi lehet ennek oka s nem tudom magyarozatát találni. De talán mégis . . . Az a sötét felhő, mely felekezetünk egén a mesterségesen szított testvér-harczot jelzi, nem-e ez áll utjában annak, hogy a nap jótékony hatását teljes mértékben élvezzük? S ha igen, nem-e legszentebb kötelessége minden

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

VI.

BÁRKÁNY MÁRIA.

Csak márczius havában töltötte be huszonkilenzedik életévét s már tíz évnél több, hogy a színművészet eme jelesének nevét ismerik mindenfelé. A szó szoros értelmében mindenfelé. Párisban, úgy mint Szt.-Pétervárott, Londonban ép úgy mint Rómában. A merre csak megfordult, — s majdnem minden évben tesz hosszabb művészi körutat, — utja valóságos diadalmenet volt. Nem egy izben történt meg, hogy a világ leghirnevesebb művészeivel versenyzett ugyanegy időben ugyanazon városban, s mindenütt a kritika s a közönség elismerése vagy azon művészek mellé, vagy fölé sorolta. Így Pétervárott egy estén lépett fel Sarah Bernhardt-tal, s az ő művészetét sokkal jobban csodálták, előadását sűrűbben látogatták mint a hirneves francia tragikáét. A magyar közönségnek is nem egy izben volt alkalma művészetében

gyönyörködni, így a mult év őszén is, midőn a német színházban egész színműsorozatban lépett fel, s meghódította a közönséget és kritikát egyaránt.

Egyáltalán Bárkány Mária igazi szeretettel ragaszkodik szülőhazájához, Magyarországhoz. Szépen bizonyítja ezt azon önéletrajza, melyet a „Magyar Sa'on“-ba irt. »Noha távol élek édes hazámtól, — így kezdi sorait, — mégis mély szeretettel csüngök rajta.« Majd pedig: »Otthonomnak nevezem a magyar földet, ámbár nem részesültem abban a szerencsében, hogy neki szentelhessem művészi erőmet. Nem mondom, hogy ez a körülmény nem bántott, de most már belenyugszom; ragyogó példányképek mutatják, hogy külföldön is szolgálhatjuk a muzsát, a nélkül, hogy le kellene mondani a hazai polgárjogról.« Ily nemesen gondolkodik a nagy művésznő a haza iránt való kötelességről és szeretetről, s bizony, bizony sokan emlékülben tarthatnák e szavakat, kik a hazai földet elhagyva, arról többé mit sem akarnak tudni.

Bárkány Mária született Kassán. A Bárkány név nem magyarosított. Atyját és nagyatyját szintén

zsidónak azon lenni, hogy ezen érthetetlen torzalkodások megszűnjenek, hogy úgy mint egyes és felekezet követelhezzük az egyenjogúsítást. Joggal követeljük most is, de egyesült erővel biztosan elérjük. S akkor derültebben fog ránk virradni a jövő évtized elején a polgári új év napja.

Antroposz.)*

Hirsch Sámson Ráfael.

A zsidóságnak egy oszlopa dőlt ki; egy fényes csillagzata hullott alá. Majnamelletti Frankfurt nagynevű rabbija nemcsak a német és nemcsak az orthodox irányú zsidóságnak, hanem halottja egész Izraelnek, a mivel nyugaton épügy, mint a hátramaradt keleten.

Ritka szívjóság, aranytiszta jellem, megingathatlan elvszilárdság, fényes tehetség, több: lángész, mély tudományosság, soha nem szünetelő munkásság, és mindenekfölött ihletszerű, odaadó, tiszta és igaz vallásosság voltak jellemvonásai a férfinak, ki a letűnt polgári év utolsó napján fejezte be tetteiben és áldásos működésben oly gazdag életét.

Tőlünk, kik távol állunk a német zsidóság pártharczaitól, nem veszi talán rossz néven a legerősebben kifejtett haladó irány sem — a reform szektáról, mely a vasárnapot ünnepli

*) E cikk ugyanannak a kiváló fiatal ügyvédnek a tollából származik, ki néhány hét előtt „A fővárosi választások és a zsidó városi képviselők”-ről e lapokban közzétett figyelmet keltező cikket írta meg. Szerk.

igy hívták. Szülői, kik most is Kassán laknak, köztiszteletben állottak, és anyagi javakkal is bőségesen meg voltak áldva, természetes tehát, hogy a kis Máriát, két nő- és egy fitestvérével együtt, gondosan, de egyuttal magyar szellemben nevelték. Gyermekekorában másképp, mint magyarul, nem is tudott beszélni.

A színészet iránt való vágya egy gyermekelőadás alkalmával ébredt fel benne, midőn nagy tüzzel és még nagyobb büszkeséggel szavalt Garay versét, hogy: »Magyar hölgynek születél, áldd érte sorsodat!« Atyja előítélettel viseltetett a művészi pálya iránt és csak nagynehezen egyezett bele, hogy leánya Bécsbe menjen nevelésre és mellesleg még a színészi pályára is készüljön. Itt a híres Laroche volt tanítója, kinek felügyelete alatt tehetsége, művészi előadó modora napról-napra izmosodott. Nagynevű mestere még jobban buzdította, hogy lépjen a világot jelentő deszkákra, melyre oly nagy a hivatása.

A nyilvánosság előtt a bécsi akadémia egyik műkedvelő előadásán mutatta be magát, mint Lecouvreur Adrienne. A nagy művésznő már ekkor

szombat helyett, templomában hajádon fővel imádkozik és hiveit harangszóval hívja fel áhitatra, nem szólunk; ez elenyészően csekély töredékét képezi a német zsidóságnak, mely a fantasztikus szakadókat a leghatározottabban perhorreskálja — ha konstatáljuk, hogy az utolsó években sok tényében igazságot szolgáltatott a »frankfurti prófétá«-nak. Feléje hajlottak, a nélkül, hogy ezt maguknak bevallani merték volna, a haladásnak hajdan legtüzesebb szószólói is, míg a hivek száma, kik *Rabbi Hirsch Sámson Ráfael* irányát követik az utolsó években megtízszerezedett.

Mert mi volt ő tulajdonképen, és mit akart?

Nem volt sem próféta, sem szent. Ilyen nevekkal csak ellenfelei boszantották hiveit, de hő apostola volt a *tradicionális* zsidóságnak, a hamisítatlan szigorú zsidó vallásosságának.

Hogy pillanatig sem értsenek félre, sietünk tiltakozni az ellen, hogy olvasóink még csak gondolatban is összehasonlítsák a német orthodox zsidóság immár elhunyt vezérével a magyar orthodox zsidóság vezérférjával.

Ilyen gondolattal megszenteltségteleníték a nagy halott emlékét

Rabbi Hirsch Sámson Ráfael irányára sohasem ismerte el, hogy a zsidónak külsőjében, ruházkozásában el kell ütnie az ország nem zsidó lakóitól; Rabbi Hirsch Sámson Ráfael irányára nemzeti nyelvet, nemzeti szellemet, nemzeti viselkedést követelt; maga az irány uttorője német »chumis«-t és német zsoltárokat adott hivei kezeibe, és végre Rabbi Hirsch Sámson Ráfael irányára világi ismeretek és tudó-

meglátszott rajta. Leroche nem bírta eléggé magasztalni. Nemsokára ezután a frankfurti színházhoz kapott meghívást. Erre vonatkozólag a művésznő ezeket beszéli el: »Igazgatóm mosolygott, de nem nevetett ki, midőn azzal a szándékkal álltam elő, hogy Rachel kedvencz-szerepében (ugyanabban, melyet a bécsi akadémiában eljátszottam) akarom magamat a közönségnek bemutatni. Nagyon bántott ez a nevetés és sirva fakadtam. A jó igazgató „természetesnek” találta sirásomat és minden áron „bakfisch”-szerepekben akart felléptetni. De én, mint Shylock, hivatkoztam kötlevelemre és ő, bár mogorván, de mégis engedett.«

És most vegyük át újból mi a szót. Frankfurtban a művésznő óriási sikerrel játszott. Híre bejárta a lapokat, úgy, hogy két év múlva a bécsi Burgszínházhoz hívták meg vendégszereplésre, melyet igen nagy tetszéssel fogadott a közönség, de azon szerepkör, melyet Bárkány óhajtott, akkortájt be volt töltve; s így ő inkább elállott a szerződtetéstől. Egyet azonban elért, hogy atyja, ki még mindig antipathiával viseltetett a színészi pálya iránt, midőn a Burgszínház-

mányok elsajátítását, iskolák felállítását, a tiszta nemzeti nyelvnek a szószéken és az életben való művelését tűzte ki céljául.

De követelte egyszersmind — és ebben ütt el ellenfeleitől — a zsidó tradíciókhoz való szigorú ragaszkodást, a valláskövetelte szabványok pontos betartását; mert — és ez az ő fontos elve — a legműveltebb, a legmodernebb és a legfelvilágosodottabb zsidó lehet egyszersmind a vallástörvényeket a legpontosabban betartó, legjámborabb zsidó is.

Hja, ha nálunk is ez volna az orthodoxok élén álló férfiaknak tetteiben is kifejezést nyerő vezérelve! *Magyarországon akkor csak egy nagy orthodox-párt léteznék.*

A magyar orthodoxok élén álló férfiú maga is tudatlan ember lévén, perhorreskálja a tudományt, elnyomja az iskolát; nem tudván magyarul, előtte egyedül a jargon talál kegyelmet; a vad lengyel chaszidizmust és csodarabbiságot igyekszik érvényre emelni tösgyökeres magyar vidékeken, nem is szólva arról, mily iskolát csinál jellem és elv dolgában.

Hja, ha az orthodoxok vezérférfiai nálunk magyar »chimus«-t, magyar zsoltárokat adnának a hivek kezébe, ha a magyar hitszónoklatért, világi ismeretekkel és modern viselkedéssel párosult zsidó tudományosság és szigorú vallásosságért csinálnának propagandát, ha főleg a központban igazság és őszinteség is lakoznék, de hogy léteznék darabokra szakadt zsidóság Magyarországon!

Szomorú kép, szomorú ellentét, mely feltolja magát a német orthodoxia vezérének halála alkalmával.

ban látta őt játszani, szívesen beleegyezett, hogy leánya színésznő legyen.

Innen a művésznő Grácba, majd Hamburgba ment, mind a két helyen csakhamar meghódítva a közönséget. A berlini Ostend-színház részéről már 1878-ban kapott meghívást, de csak 1880-ban fogadta el. Minden nap zsfolt ház előtt játszott. Engedve a „Berliner Schauspielhaus“ meghívásának, oda szerződött, s azóta a berlini közönség kedvence, de nemcsak a berlinié, hanem Európa majdnem minden nagyobb városaé, hol évenként egyszer megszokott fordulni. Fellépéseit mindenütt a közönség és kritika áradó dicsérete és telt ház követi.

Ez volna röviden a kiváló, fiatal művésznő élet-története. Egyet még meg kell említenünk, a miért a művésznő, ismerve szerénységét, bizonyára megharagszik, ha e sorok kezeibe kerülnek: Bárkány Mária, valamint két nőtestvére, ritka szépségűek. Persze, így nem csoda, ha gyönyörű megjelenésével, melyhez még művészi remek játéka is járul, egyszerre hódította meg a közönséget.

Hirsch Sámson Ráfael utját állotta Németországban a zsidó vallás terén való fejetlen újtásoknak és hálásan tudják be ezt neki ma még azok is, kik annak idején a reformoknak szószólói voltak. Megteremtett egy hatalmas, egészséges konzervativizmustól vezérelt pártot, melynek iránya kihat nemcsak az egész német birodalom zsidóságára, hanem a szomszéd birodalmak zsidó lakóira is határozottan jótékony befolyással van, és ha nem is fogadták el mindenben szigorú orthodox elveit, tagadhatatlan, hogy a zsidó vallásos téren majdnem mindenütt tapasztalható jobb belátás, a hit elveihez való örvendéses visszatérés, a zsidó tudományok, a felekezeti intézmények és a zsidó községi élet iránt újból ébredő érdeklődés nagy részben az ő lankadást nem ismerő buzgólkodásának és működésének a hatása.

Irányt szabott a modern zsidóságnak, a felvilágosodottsággal párosult szigorú vallásosság irányát.

*

Hirsch Sámson Ráfael az 1808. év május havában született Hamburgban fölötté vallásos és jómódu szülőkötől. Az elemi iskolát és a gymnasiumot Hamburgban kitűnő sikerrel végezte, míg a bibliai és a talmudikus ismereteket Chacham *Berneis* Bészhamidrosában sajátította el. Szülővárosából Bonnba ment, melynek egyetemén a bölcsészeti fakultást látogatta. Iskoltársa és barátja volt itt *Geiger* Ábrahám, a század legnagyobb zsidó szelleme, kinek reformtörekvései ellen Hirsch később oly elkeseredett harcot indított. Midőn a ma már 95 éves *Adler* Náthán, Anglia és gyarmatainak nagyabbja Oldenburgból, hol rabbi volt, Londonba hivatott, a fiatal Hirscht választották meg helyébe rabbinak. Oldenburgban 1841-ig maradt. Ott írta meg »Chórév« című nagy művét, (zsidó vallásos kérdéseket tárgyaló német munka), mely nevét ismertté és híressé tette a német zsidóság előtt, és midőn Emdenben, a német zsidó hitközségek egyik legkiválóbbjában a rabbinatusi szék megüresedett, Hirscht választották emderi rabbinak. Itt azonban csak 6 évig maradt, mert 1847-ben Morvaország és Szilézia országos rabbijának választották meg Nikolsburgban székhelylyel. A Németországból jött, jesivát soh'sem látogatott, finom műveltségű rabbi nem tudtak egyetérteni a többi egészen más észjárású, rendesen a pozsonyi jesivából kikerült morvaországi rabbi. A »Landsróv« (Landes Rabbiner) sok kellemetlenségnek, sőt üldöztetésnek is ki volt téve részükről. Nem volt nekik eléggé *zsidópap*. Hirsch házában például, ki maga is kitűnően játszott zongorán és hegedűn, ki egyáltalában nagy barátja volt a művészeteknek, — horribile dictu — apró színi előadásokat rendeztek; Hirschnek továbbá tanítványai voltak, kik nagyon sokat foglalkoztak világi tudományokkal (többek közt *Grätz*, a halhatatlan zsidó történet író, ki egyszersmind nevelője volt Hirsch gyermekeinek

és *Kayserting*, a »Szfardim« híres szerzője, 18 év óta pesti rabbi). Az ilyen dolgok pedig sehogy sem akartak tetszeni a rabbiknak, kiknek Hirsch nagy talmudikus tudományával sem tudott imponálni. 4 évnél tovább nem is maradt Nikolsburgban. 1851-ben felcserélte a fényes országos rabbi állását a szerényebb, de sokkal békésebb és sokkal biztosabb rabbisággal Majnamelletti Frankfurtban.

Hirschre nézve azonban itt nem a béke és nyugalom, hanem a harcz és a munka ideje vette kezdetét. „19 Briefe“ és „Streitschriften“ című könyveit (főképen Geiger, Holdheim és Jost reformtörvényei ellen) az ötvenes évek kezdetén láttak napvilágot. 1855-ben megalapította a »Jeschurun« című heti lapot, melyben hétről-hétre a leghevesebb támadásokat intézte az újítók ellen. Községe, a »Frankfurter israelitische Religionsgesellschaft« ezalatt bámulatos lendületet vett, annyira, hogy képes volt egy 8 osztályú zsidó reáliskolát felállítani, mely egyike a leghiresebbeknek Németországban. Az iskola pompás palota, mely homlozatán hatalmas aranyozott betűkkel a következő héber feliratot viseli: »Jófó talmud tórah im derech erecz« (Szép a thóra ismerete, egyesülve a világi tudományokkal) és az intézet tökéletesen megfelel a jelígenek, mert benne a zsidó tudományok is meleg ápolásra találhatnak. Ezen iskolának ideje javarészt szentelte kezdetben Hirsch, később a vezetést elsőszülött fiára, dr. Hirsch Mendelre bizta, ki az intézetnek igazgatója és hébertanára, és ki az utolsó időben ősz atyját a papi funkciókban helyettesítette. — Hirsch befolyása teremtetete meg a híres Rothschild-féle Bész Hamidrost, hova a frankfurti világház jelen főnöke, *Rothschild* Vilmos báró, ki Hirschnek nagy tisztelője volt, minden este eljár a »siur«-hoz (előadás a talmudból). Az elhalálozott nagy rabbi legmaradandóbb emléke azonban Mózes 5. könyvére és a zoltárookra irt német kommentár. A héber szöveg mellé német fordítást is adott, mely sok tekintetben eltér a Mendelsohn-féle fordítástól.

Hirsch 6 év óta özvegy volt. Fia 4 maradt hátra, az egyik a már fentemlített dr. Hirsch Mendel, ki körülbelül atyja helyét fogja elfoglalni; a 2. fia dr. Hirsch Márk, ismert ideggyógyász, kinek Falkenstein im Taunusban a külföld által is sokat látogatott híres gyógyintézete van; 3. fia Hirsch Izsák Hannoverből, ki atyja által alapított, az utolsó hétig fennállott, Hannoverbe áttett »Jeschurun«-t szerkesztette. (A lap utolsó száma épen Hirsch rabbi halála napján jelent meg. Ez az utolsó szám kijelenti, hogy a lap egyesült a Mainzban megjelenő „Israelit“-tal, mely mostantól fogva „Israelit és Jeschurun“ címet fogja viselni), 4. fia M. m. Frankfurt egyik keresett ügyvéde.

Legidősebb leánya dr. *Gugenheimer*, kolini rabbinak (azelőtt székesfehérvári rabbi), egy másik leánya dr. *Breuer*, pápai rabbinak és a harmadik egy hollandi nyakkereskedőnek a neje.

Hirsch Móricz báró legbizalmasabb embere,

az ősz *Venetiany H.* ki az áldott emberbarát minden nagyobb jótékony actiójának ugyszólván utját egyengeti, ki hónapokon át Muszkaországban és később Galicziában járt, mielőtt a báró az 50 millió, illetve 12 millió frankos alapítványát megtette volna: január 1-én *Bischitz* Johanna urnőnek volt vendége Budapesten. *Venetiany* ur, ez alkalommal megtekintette a pesti zsidó nőegylet leányárvaházát, menhelyét és népkonyháját. A két utóbbit kivált a báró nagyalamiznsága épenséggel *mintaintézeteknek* jelentette ki. Örömeinek adott kifejezést, hogy a báró oly kiválóan méltó intézetek felé fordította rokonszenvét, és gratulált a pesti nőegyletnek, melynek működése párját ritkítja. Január másodikán egy óráig időzött a bárónak *Bischitz* Johanna urnő által oly nagy áldozatkészséggel vezetett itteni jótékony irodájában. — »Vajha« — szólt itt meghatva *Venetiany* ur — »találnánk más országokban is *Bischitz* Dávidnét, de *ilyen hölgy csak egy van*« — Később elhajatott a »Fővárosi szegénygyermekkert-egylet« helyiségébe, hol *Venetiany* urat dr. *Gross* Sándor, az intézet derék elnöke több bizottsági tag kíséretében fogadta. Az elnök rövid beszédére, melyben az egylet nevében köszönetet mondott a báró adományaiért, *Venetiany* ur azt felelte, hogy az egylet csak *Bischitzné* urhölgynek tartozik köszönettel, mert csakis az ő ajánlatára ajándékozta meg a báró. A vendég megtekintette aztán a szép helyiséget, végig nézte a tiszta öltözetű és jókinézésű gyermekek játékait a miért megelégedését fejezte ki. *Tolmácsul* (*Venetiany* ugyanis született olasz, de beszélni francziául beszélt). Dr. *Sonnenfeld* tanár és író szolgált. *Venetiany* ur még az nap délután elutazott, de megígérte, hogy *nem sokára a báróval együtt fog vissza térni.*

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **dec. végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

**Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala**

Budapest, Váci-körút 23. sz.

A londoni zsidó-kiállítás tárgyai.

— II-ik táblázat. *) —

A jelen táblázat legértékesebb, történelmileg is fontos tárgyát a tál képezi (alul, jobbra), melyet Menasse ben Jiszróel, Amsterdam híres rabbija az 1655. évben a nagy Cromwellnek a hollandi zsidóság ne-

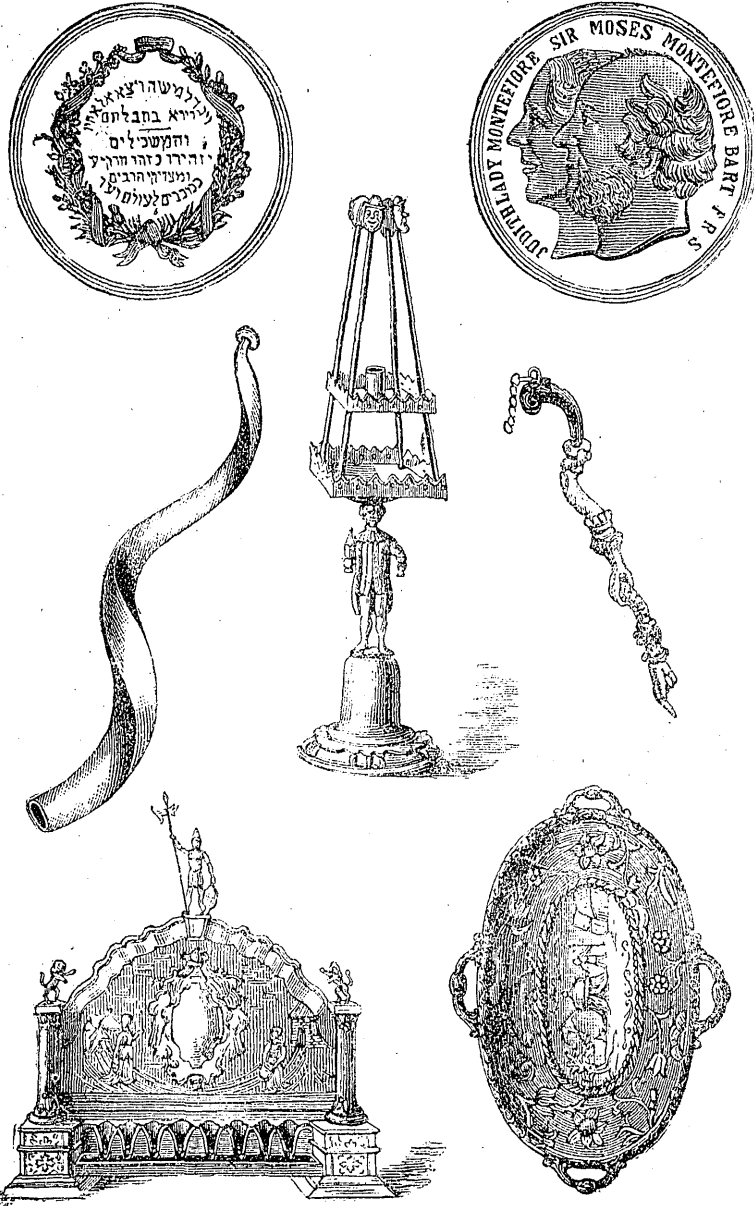
vében átadott, hálajeleül, hogy a zsidók előtt a birodalom kapuit megnyitotta és szabadságokkal és jogokkal felruházta.

(Menasse ben Jiszróél, a »tizedik muzsa« (mint Christina svéd királynét nevezték,) tanítója és barátja, kit Hugo Grotius *legmivelőbb kortársának* nevezett és ki roppant zsidó tudománya mellett — már 18 éves korában a nagyhirű amsterdami hitközségnek első rabbija volt — 10 nyelven beszélt, 10. irodalmat ismert — tudvalevőleg saját hajóján utazott Angliába, hol Cromwellel, ki nagy kitüntetéssel fogadta, a zsidók felvétele iránt tárgyalásokba bocsájtkozott. Menasse ben Jiszróélt meghallgatta az angol parlament is (l. Kayserling »Menasse ben Jiszróél«-ját) és fáradozását teljes siker koronázta.)

A tál aranyból való, rajta nemes kövekből kirakott virágok. Közepében tábori sátrort látunk, mellette alabardos ór, alatta »Dégel machné Jehuda« (Jehuda táborának zászlója) héber felirattal. A tál valóságos mestermű. Tulajdona Montague Sámuelnek, angol képviselőházitag és a londoni zsidó hitközség egyik előljárója. A tál mellett a tizenkettedik századból származó »m'noráh«-t (chanuka-lámpa) látunk. (József S. N. kincstárából).

A táblázat közepében a spanyol zsidók fénykorából származó »b'szómim-tartó« (fűszerek tartója) van elhelyezve, mely fölött a jámbor zsidó minden szombatn este áldást mond; (Schloss bankár tulajdona). Jobbról az olasz renaissance-kor kezdetéből származó „Jad“-ot (tóra-mutatót); balról egy Adenből hozott, *Hudóó* nevű állat szarvából készített „sófár“-t látunk. minőt az ottani „B'né Jiszróel“ (félíg zsidó) község ünnepein használni szokott.

ható: „Midőn Mózes nagygyá lett, kiment testvéreivel és látta sanyargatásukat“ (Mos. 2. könyve 2. fej 11. vers); továbbá: „És a jámborok ragyogni fognak mint az ég ragyogása és azok, kik sokakat vezettek az igazság felé, mint a csillagok, örökön örökké.“ (Dániel 12. fej. 3. v.)

4. sorozat.

Fenn egy arany érempénz két oldala van feltüntetve, melyet az angol zsidóság Sir Montefiore Mózesnek készített emlékül Marokkóba és Damaszkusba való utazásának, hol az ártatlanul vádolt és sanyargatott zsidókon segített. Az egyik oldal Montefiorét és nejét (Lady Judith Rothschildot) tünteti fel, a másik oldalon a következő két bibliai vers olvas-

*) I-t l. az „Egyenlőség“ mult évi 50. számában.

Naptár.

Vasárnap (1889 január 6.) s'vat hó (30 napos) 4., hetfő 5., kedd 6., Sserda 7., csütörtök (sovvim-tat 4. böjt-napja) 8., péntek 9., szombat (sabbosz siró) 10. napja.
Hetiszidra: B'salach.

Hazai hírek.

— Uj miniszteri szabályrendelet. Mint értesülünk, a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszterium rövid idő mulva egy új szabályrendeletet fog kibocsájtani, mely a zsidó

hivatalnokok állását rendezni és önkénykedés ellen megvédi, míg másrészt a hitközségi tagokat hivatalnokaik tulkapásai ellen biztosítja. Legfőbb ideje!

— **A pesti izr. hitközség** költségvetési bizottsága e hó 4-én *Nagel* Ármin előljáró elnöklete alatt ülést tartott, melyen az 1889. évi költségvetés állapotát meg és fogadtatott el. A költségvetés fontosabb tételei a következők: A templomi igazgatás költségei 29.158 frttal, a zsinagogaigazgatás költségei 12.100 forinttal vannak előirányozva. Az iskolákért tetemes összegeket áldoz a hitközség, és pedig a fiúiskolákért 18.885 frtot, a leányiskolákért 7070 frtot, vallásoktatási czélokra 28.657 frtot, és a talmud-thora iskolára 3400 frtot. A kórházi szükséglet 21.142 frtra, a szegény ellátás 26.150 frtra, iskolásgyermekek felruházása és élelmezése 5000 frtra van előirányozva. A rabbiság illetményei 14.730 frtra, a központi igazgatás költségei 33.290 frtra rugnak. A szükségletek főösszege **247.001** frtot a bevételi főösszeg **238.441** frtot tesz, minél fogva a hiány 8560 frtra rug.

— **Gyászünnepély.** Az egy évvel ezelőtt elhunyt *Neuwelt* Ármin halálának évfordulója alkalmából a budapesti izraelita fiárvaház, melynek a boldogult egyik igazgatósági tagja volt, gyászünnepélyt tartott. A fényesen kivilágított és halotti pompával ékesített nagy imateremben nagyszámu közönség gyült egybe, élén a család tagjaival, a budapesti izr. nőegyletnek *Bischitz* Johanna urnő vezetése alatt megjelent küldöttségével, a pesti izr. hitközség és a magyar kereskedelmi csarnok képviselőivel. A gyászünnepély bevezetésül *Friedmann* Mór, tanár és főkantor mondott esti imát, majd az árvaifuk karéneke után, dr. *Kohn*, a kitűnő hitszónok tartott megható részletekben gazdag, szívhez szóló gyászbeszédet, magasztalva a boldogultnak ritka és örökké emlékezetes érdemeit. Az ünnep az elhunyt lelkiüdvéért mondott imával és a szokásos Kadis-imával végződött.

— **Kiss József Dunaföldvártt.** A »Vörös-kereszt egylet« dunaföldvári fiókjának és az ottani izr. nőegyletnek lapunk egyik közelebbi számában jelzett *Sylvester* ünnepélye a dunaföldvári intelligens közönség tömeges részvételével ment végbe. A rendező bizottság küldöttsége Sárbogárdig utazott az ünnepélyre érkező *Kiss* József elé, kit a megérkezéskor hártalan lelkesedéssel és meleg ovációkkal fogadtak. Az estély műsorának legkiválóbb pontja az ünnepelt költőnek ifjúkori eleményeiből meritett felolvasása és két nagyobb költeményének előadása volt. Ezután *Rátkay* László, a kitűnő népszínműíró szavalta el a költőnek »Ágota kisasszony« című remek-költeményét, dr. *Scheffer* Sándor ügyvéd pedig magyar népdalok zongorán való előadásával aratott frenetikus tapsokat. A felolvasást kedélyes tánczvigalom követé. Az ünnepély a jótékony cél javára mintegy 300 forintot jövedelmezett.

— **Zsidó polgármester.** *Kis-Czellből* jelentik, hogy a város polgármesterévé egyhangulag *Rosenberg* Lajos földbirtokost választották meg. Az érdemes férfi, kit polgártársai bizalma eme tekintélyes állásra emelt, édes atyja dr. *Rosenberg* Gyula, kiváló fővárosi ügyvédnek.

— **Schuschny Jakab**, a pesti izr. hitközség másod-kantora f. évi január hó 1. napján töltötte be a dohány-utczai nagy templomban való működésének 25-ik évét. A közkedveltségnek örvendő férfiú tiszteletére ez alkalomból tisztelői emlékünnepelet rendeznek és az ünnepeltet lelkes ovációkban kívánják részesíteni, melyekhez mi is őszinte szerencsekívánatainkkal járulunk. — A jubiláns érdemeit mindenkor melegen méltányolta úgy a hitközség, mint közvetlen előljárói. A hitközség például már 1869-ben »teljes elismerését fejezte ki »a templomban teljes megelégedésre kifejtett működéséért.« Két évvel előbb pedig a bold. dr. *Meisel*, Pest akkori főrabija a következőket írta róla: »Oly érczés, szingazdag, tiszta és erős tenorhangja van, a melyet még szinpadon is ritkán hallani. Éneke művésziileg iskolázott, képzett és gyakorlott.« Hat évvel később dr. *Wöhler* Gotthard így nyilatkozott felőle: »Nemcsak, hogy gyönyörű tenorhangja van, a mely a legfárasztóbb istentiszteleti működés alkalmával is mindig bevált, hanem valóságos zeneileg képzett énekes.«

— **Steinfeld Ignác**, Debreczen város egyik legtekintélyesebb és leggazdagabb földbirtokosa, Arcoban, hová üdülés végett utazott, hosszas szenvedés után, alig 60 éves korában meghalt. Holttestét Debreczenben, melynek atyja első zsidó lakosa volt, temetik el. Az elhunyt, mint hírlik, végrendeletében a debreczeni kollegiumra és az ottani zsidó hitközség közintézményeire nagyobb összegeket hagyományozott. Gyermekeit hármat hagyott hátra; egy fiút, Mihályt, ki most huszárhadnagy és két leányt, *Dirsztai Fischlnét* és *Winterfeldnét* Badapesten.

— **Nagyváradról írják lapunknak.** Az itteni orthodox hitközség ismét megmutatta, hogy nem tulzás, hanem mint mint orthodóx-testületet állítják oda. Ismét megmutatta, hogy a vezető férfiak elismerik és méltányolni tudják azok érdemeit, kik a község felvirágoztatói és emelői. Nálunk első sorban *Fuchs* Mór, a nagytudományu főrabbi az, kinek a község nagy hálával tartozik, úgy intézeteink, mint iskoláink körül szerzett érdemeiért. A legutolsó közgyűlés ennek az által adott kifejezést, hogy a *főrabbi évi fizetését 2000 forintról 3000-re emelte fel.* Ugyanabban a gyűlésben határozatba ment, hogy egy új nagy templom építéséhez (a községnek eddig 3 imaháza és két nagy zsinagógája van) már a következő tavasszal hozzáfognak. A zsidó polgári iskolát is nemsokára még két osztálylyal fogják kiegészíteni.

— **A nyitrai izr. hitközség** tisztújító közgyűlésén elnökké dr. *Percszlényi* Henrik ügyvédet, az ugyanottani »Poel Zedek« betegsegélyző és temetkezési egylet elnökévé dr. *Roth* Pál ügyvédet választották. Mindenesetre igen örvendetes, hogy a nevezett testületek vezérletüket oly férfiak kezébe tették le, a kik társadalmi állásuknál fogva azoknak ügyeit célirányosan vezetni, és intézményeit a közönséggel szemben képviselni leginkább hivatvák.

— **Dunaszerdahely.** (H. B.) Egy minden évben ismétlődő, s mindannyiszor szívünk legérzékenyebb hurjait érintő ünnepély folyt le a múlt héten (decz. 28.) a 6-osztályu izr. népiskolánk egyik termében. A „Koldusegylet“ rendezte szokásos évi jótékonyági ünnepélyét, *Goldberg* Mór

— *Kiss József*

hitközségi és *Frey Ármin* iskolaszéki elnök vezetése mellett, kik az egyletnek első támaszai. Az ünnepélyen 50 tanulót láttak el a szükséges tankönyvekkel, 25 tanulót pedig új lábbelivel és *Goldberg Mór* áldozatkészsége folytán 10 szegény, de szorgalmas tanulót teljes öltözetel.

— **A „pápai Wahrmann Mór“ betegségélyző egylet** évi rendes közgyűlését folyó hó 5-én tartotta. Az egylet vagyoni állapotáról *Reichenberg Adolf*, az érdemes elnök, *Kohn Leopold* pénztáros, és *Böhm Sámuel*, ellenőr, állították össze a jelentést, melynek adataihoz képest az egylet tiszta vagyona a múlt év végén 934 frt 26 kóra ruggott. A lefolyt évben betegségélyzésre 400 fto fordított az egylet, melynek a szent ügy körül szerzett érdemei egykép dicsérik előljáróságának nemes buzgalmát és tagjainak emberszeretét.

— **Bajáról** vesszük a hirt, hogy *Fischer M.* urhoz, ugyanahoz a derék férjéhez, kiről mult heti számunkban megirtuk, hogy a bajai zsidó hitközséget azzal lepte meg, hogy ő maga saját költségen új zsidó iskola építésére és berendezésére vállalkozott, mult hó 29-én kér feljegyzett rabló tört be, de a kiket az öreg ur elég korán vett észre, hogy az ajtót magára csukja és segítségért kiáltson, mi a rablókat megijesztette és futásnak eredtek. Említésre méltó, hogy már néhány év előtt is rablók törtek be a dúsgazdag hirében álló tőzsérhez. Akkor 300.000 frtot raboltak el tőle, míg őt magát súlyosan megsebesítették. A rablott pénzt azonban csodával határos módon tulajdonosa a következő napon utolsó krajczárig visszakapta. Már akkor érlelődött meg benne a terv, hogy valami nagyobb kulturális, vagy jótékony intézetet fog megteremtteni. Isten óvja az ő kedveltjeit.

— **Nőegyleti közgyűlés.** Az ó-budai nőegylet, melynek évi számadását lapunk mult számában ismertettük, azóta megtartotta első rendes évi záró-közgyűlését, melyen az egylet tiszteletbeli elnöke, dr. *Klein Gyula* főrabbi és vezető-elnöke: *Stern Rozália* urnő, látták el az elnöki teendőket. Az előbbi, megnyitó beszédében részletesen kiterjeszkedett a fiatal, működésének első évét betöltött egylet áldásos tevékenységének minden irányára s miután az egylet pártfogóinak meleg köszönetet mondott, az évi jelentés olvastatott fel s azt jóváhagyólag tudomásul vették. A közgyűlés nevében *Spitzer D. H.* köszönte meg az egylet előljáróságának buzgó működését.

— **Egy jótévő halála.** Mint lapunknak írják, mult hó 31-én halt el Váczott özv. *Kohn Rozália* asszony, egy zsidó női érényekben gazdag, nemes szívű hölgy. A megboldogult, ki 67 évet élt s a híres kajászó-szent-péteri kerületi rabbinak, néh. *Seligmann Márkus*nak volt leánya, élete célját gyermekei nevelésében és a jótékonyág gyakorlásában kereste s a szó nemes értelmében mintaképe volt egy valódi zsidó asszonynak. Temetése folyó hó 1-én közrészvét mellett ment végbe.

— **Tisztujtás.** A *szeniczi* izr. hitközség mult hó 30-án tartotta tisztujtó közgyűlését, melyen elnökke *Reichsfeld Salamon*, városi pénztárnokot, *Szenicz* egyik köztisztviselőben álló polgárát választották. Elnökhelyettes lett *Schlesinger Miksa*.

— **Névmagyarosítási mozgalom.** *Miskolczon dr. Kasai Mór* e napokbanj társas-értekezletre hívta meg a miskolczi tanuló-ifjuság felsőbb osztályu növendékeit, a névmagyarosítási mozgalom terjesztése céljából követendő eljárás megbeszélése végett. Egylet alakítását nem tartották czélszerűnek, minthogy ez a tanuló-ifjuságra nézve sok nehézséggel jár, hanem egy négy tagból álló bizottságot választottak, mely dr. *Kasai Mór* elnöklete alatt az ügy iránti érdeklődést minél szélesebb körben terjeszteni hivatva lesz. Az értekezleten tevékeny részt vettek még *Aranyi Lipót*, lapszerkesztő, és dr. *Reisz József*, kiknek indítványára az esetleges pénzszükségletek fedezésére kisebbkörű felolvasások és hangversenyek rendezését határozták el. Öszintén kívánunk sikert a hazafias cél érdekében kifejtendő munkásságnak!

— **Jutalmat nyert pályamű.** A budapesti orvosegylet pályázatot hirdetett egy, a gyermekápolást tárgyozó műre, mely pályázaton a jutalmat a nagy számmal beérkezett pályamunkák közül hitsorsosunk, dr. *Szegő Kálmán*, a „Stefánia“ gyermekkórház tehetséges segédorvosának minden tekintetben kiemelkedő műve nyerte el. A pályanyertes munka az egylet legközelebbi nyilvános ülésén fel fog olvastatni.

Külföldi hírek.

— **Bécs első polgármestere előtt** január 1-jén a bécsi zsidó hitközség egy küldöttsége jelent meg, hogy megköszönje neki, miszerint decz. 2-án a zsidó sinlők házának alapköletételénél személyesen megjelent. A küldöttség szónoka felhasználta az alkalmat, hogy azokra a szegényletes igazgatásokra utaljon, melyek a székvárost egy idő óta világcsufjává teszik. A polgármester, erre reflektálva, kifejtette, hogy őt magát gáncs nem érheti, mert egész életében megmutatta, hogy külömbiséget felekezet és felekezet közt nem tesz. »Kötelességemnek tartom — szölt — tőlem telhetőleg utját állani mindannak, mi a lakosság közé a gyűlölet és meghasonlás üszkét szórja, és teljes erőmből vissza fogok utasítani minden törvényesen elismert felekezetet, tehát a zsidók ellen is intézett jogtalan támadást«.

— **Zsidó miniszteri tanácsos.** Természetesen nem nálunk, (minthogy nálunk a Kókánok emelkednek a miniszteriumokban), hanem Bécsben, ahol t. i. *Kuranda Kamill* az osztrák kereskedelmi miniszteriumban nevezett ki erre az állásra.

— **A prágai zsidó hitszónok, dr. Kämpf S. J.**, kormánytanácsos, előrehaladt korára való tekintettel, elhatározta, hogy állásáról lemond és nyugalomba vonul. A hitközség előljárósága, e határozatot az agg rabbi 43 esztendei tevékenysége alatt szerzett rendkívüli érdemeinek meleg méltánylásával, tudomásul vette.

— **Adalék az uzsoráskodás vádjához.** Azoknak, akik annyira szeretik az uzsora vádját pusztán a zsidók nyakába varrni, némi tanulsággal szolgálhat a hessen-kasseli hitelegylet közgyűlésén a keresztény vallásu egyleti ügyésznek, *Raiffeisen J.-nek* az uzsoráról tartott előadása, melyben töb-

bek közt így nyilatkozik: „Sokan szeretnék az uzsorát speciális zsidó bűnként feltüntetni. Ez azonban legkevésbé sem egyeztethető össze a száraz tényekkel. Én nyolcz évig éltem Spanyolországban és mondhatom, hogy ott az uzSORa a legdusabban tenyészik. Egész Spanyolországban pedig mintegy 50 zsidó lakott, akik más országokból jöttek oda és nyilvános állásokat töltöttek be. Ezeknek az uzSORÁSKODÁSHOZ semmi közük. Ellenkezőleg, a keresztény lakosság űzi az uzSORÁT.“

— Ösztöndíjak zsidó egyetemi tanárok részére.

A berlini tudományos akadémia a boroszlói egyetem egyik legjelesebb tanára, dr. *Freudenthal* részére 1500 márka stipendiumot adományozott, a 16 és 17. századbeli angol bölcsészet tanulmányozása és tudományos ismertetése czéliából. *Auerbach* Lipót, szintén boroszlói egyetemi tanár pedig élettani tanulmányainak folytatása végett ugyancsak a nevezett tudományos akadémiától 2000 márka ösztöndíjat kapott.

— **Egy aggastyán kitüntetés.** Bielefeldben Benemann főpolgármester, a német császár megbízásából, értékes aranyérmét és üdvözlő iratot nyújtott át *Jordan* nevű hitsorsosunknak, ki nemrég ünnepelte születésének száztizedik évfordulóját.

— **Párisban** a „Szépművészeti társulat“ nak kiküldött bizottsága a hirneves zsidó szobrászt, *Solde* Emilt bizta meg a francziák egyik legjelesebb regényírója, *Balzac* Honoré, ércz- emlékének elkészítésével. Az emlék tervezete számos versenytársa közül is annyira kimagaslik, hogy a bizottság egyhangu véleményéhez képest a világ- város egyik legszebb műemléke leendő. A remek szobormű már munkában van, és ez év tavaszán alkalmasint leleplezhető lesz.

— **Fényes temetéssel** helyezték örök nyugalomra Párisban *Darmsteter* Arsène-t, az elhunyt kitünő nyelvtudóst. A párisi egyetem részéről Rénan, Manuel és Bréal jelentek meg a ravatalnál, melynél a gyászbeszédet *Zadok* Kahn, a párisi főrabbi tartotta. Négy nagynevű tanár beszélt a nyelvtudományi fakultás nevében, melegen emlékezve meg az elhunytak a francia nyelvtudomány körül szerzett elévülhetlen érdemeiről.

— **Zsidó törzstiszt.** Franciaországban, a lille-i főrabbi fia, *Lippmann* Armand, törzstisztté neveztetett ki.

— **Egy zsidó főrabbi levele.** Madrid egyik legelőkelőbb hírlapja nemrég igen megtisztelőleg emlékezett meg a bayonne-i (Franciaország) főrabbi, *Astruc*-nak a „Seder“ tárgyában tartott és nyomtatásban is megjelent ünnepi beszédéről. *Astruc* a megemlékezésért szellemes levélben mondott köszönetet, s levelét, melyben a zsidóság alapelveit és érdemeit szépen fejtegeti, most tette közzé a madridi lap. „Az antiszemiták, — ugymond *Astruc* — szeretnék elhíttetni a világgal, hogy a zsidóból csak tözsdeüzér és kereskedő válik. De hát nincs-e nagyszámu jeles bíró, mérnök, orvos, vitéz katona, kezdve a közembertől, fel egész a tábornokig, kik a zsidó hitet vallják? A franciaországi „Institut“ 10 zsidót számlál. Hát még pénzembereink! Egy *Bischoffheim*, *Fuld*, *Furtado*, *Goldschmidt*, *Pereire*, *Heine*, *Rothschild* és *Hirsch* nem áldoznak-e milliókat emberszerető czélokra?“ A madridi lap egyébként

örömmel üdvözli a jobb kort, mely a spanyol zsidókra ismét felvirrad.

— **A párisi „Figaro“** egyik mult heti számában »L'Autriche-Hongrie à Paris« czim alatt érdekes cikket közöl a Párisban élő osztrák és magyar kitünőségekről. Jellemző, hogy a jótékony czélok érdekében működő jelesek között csupa hitsorsosainkat, mint *Kannstein* szül. *Königswarter* bárónőt, *Schnapper*, *Morpurgo*, *Löwenthal* és *Hirsch* báró urakat említi fel a francia boulevard-lap, melegen emlékezvén meg azoknak a jótékonyság terén szerzett kiváló érdemeikről.

— **Hollandia királya és egy zsidó orvos.** A hollandok királyát legutóbbi aggasztó betegsége alkalmával hitsorsosunk, *Rosenstein*, leydeni tanár gyógykezelt, meglepő sikerrel, elannyira, hogy szinte a halál torkából mentette meg a magas beteget. *Rosenstein* tanár berlini születésű, s szülőhelyéről mintegy 20 év előtt költözött Hollandiába, *Virchow*, a világhírű német tudósnek legmelegebb ajánlásával. *Rosenstein* ma a holland orvosi kar egyik legkiválóbb disze, kit legutóbbi szolgálatáért királya a hollandi oroszánrenddel tüntetett ki.

— **A dán király és a zsidók.** IX. *Keresztély* dán király nemrég ünnepelte trónra léptének 25 éves jubileumát. Ez alkalmából a kopenhágai zsinagógában lényves isteni tisztelet tartatott, s midőn másnap a hitközség előljárósága a királynál tisztelt, ez megilletődve emlékezett meg a zsinagógában rendezett ünnepről. A küldöttség a királyi palotában rendezett estélyre is meghívást kapott, sőt annak egyik tagja *Glückstadt* Israel, a község első előljárója és dán államtanácsos, abban a ritka és keveseknek osztályrészül jutott kitüntetésben részesült, hogy a királyi felség tiszteletére rendezett diszebédén is részt vehetett. Az örömnapp emlékére kopenhágai hitsorsosaink tetemes alapítványi összegeket adományoztak, az uralkodó pedig közülök többeket magas kitüntetésben, rendjelekben részesített.

— **Az olasz hadsereg zsidó jeleseiről** érdekes cikket közöl egy piemonti hírlap. A cikk, mely egy magasrangú katonatiszt tollából ered, kiemeli, hogy már *Victor Emmanuel* a király is nagyrabecsülte a zsidó tiszteket, mert számtalanszor volt szemtanuja annak, hogy azok Itália szabadságának kivívásáért oroszán bátorsággal küzdöttek és lelkesedve ontották véreket. *Ottolenghi* Giuseppe volt ezredes, jelenleg vezérlő tábornok, a király közvetlen közelében volt alkalmazva és *Viktor Emmanuel* Custozánál sajátkezülek tűzte mellére a legmagasabb katonai érdemrendek egyikét. *Segre*, *Carini* és *Cesare Rovighi* ezredesek *Umberto* királynak különös kegyében állanak. *Rovighi* a király *Monza*, királyi vár parancsnokává nevezte ki, hogy közvetlen közelében legyen, és a nevezett a monzai királyi kastélyban mindig szívesen látott vendég. *Gastalla* ezredes, *Gariboldniak* volt hadsegéde és a marsalai »mille eroi« (ezer hős) egyike, szintén egyik legjelesebb tisztje az olasz hadseregnek. A cikk szerzője szerencsét kíván az olasz kormányának ahhoz, hogy más kormányok előitéleteivel ellentétben, minden módon méltányolja a zsidó katonai tehetségeket, amivel csak hazája javát mozdítja elő.

— **A zsidóheczcek klasszikus országából,** Romániából érdekes hír érkezik. *Farchy* Márkus, portugali származású zsidó tudós a plojestii lyczeum felsőbb osztályainak bölcsészeti tanszékére rendes tanárrá nívott meg a párisi egyetemről és ez állást elfogadván, *Majoresco* román közoktatásügyi miniszter őt abban már meg is erősítette. Kuriózumként megemlítjük, hogy előzőleg valóságos vizsgát kellett kiállania, és két hírneves román tanárral, kik szintén elakarták nyerni a tanszékét, versenyeledadást tartania.

— **A yankeek az antiszemizmusról.** Lapunk egy bécsi barátja közli velünk a következő történetkét: R. ur az antiszemizmust kiváló ügyességgel kapcsolja egybe a praktikus üzleti szellemmel. Zsidónak nem ad el, csak — pénzért, keresztény meg nem vesz tőle ingyen sem. Minthogy ekkép üzlete nem igen gyarapodott, egy amerikai céghez azon kérelemmel fordult, hogy az a bécsi piacon bizza reá képviselést. Kérélmé támogatásául legmeggyőzőbb indoknak azt vélte az amerikai céghez intézett levelében, hogy ő telivér — keresztény, ellenben a cég mostani ügynöke zsidó. E levelet most az amerikai cég megküldte zsidó ügynökének, mellékelvén ahhoz az R. urnak küldött válasz másolatát. A válaszban mérsékelt udvariassággal kijelenti a cég, hogy neki bizony sohasem jutott eszébe ügynökeinek vallását kutatni és „amerikai fogalmak“ szerint a keresztlevél még nem bizonyíték az üzleti tevékenység és a tisztesség tekintetében, sőt úgy látszik, hogy az igen tisztelt pályázó keresztlevele dacára ugyancsak hijával van az utóbbinak. Hogy pedig az antiszemizmusról, üzleti szempontból, miként vélekedik a cég, a felől vajmi leplezetlen őszinteséggel szól válaszában, melynek aláírása előtt ez a jellemző két szó áll: „*Illó* tisztelettel.“

— **Zsidó zongoraművész.** Amerikában egy zsidó zongoraművész, *Rosenthal* Móricz fényes sikereket arat művészi körutján. A román származású alig 25 éves fiatal ember *Lisztnek* egyik legjelesebb tanítványa, s *Rubinstein* föllépése óta diadala páratlanul áll. A minden szépeért annyira lelkesülő román királyné a művészt, a ki lebilincselő előadásával épügy elbájolja közönségét, mint mesteri technikájával, udvari zongorázójává nevezte ki.

— **Afrikából,** illetőleg a délafrikai gyarmatokból ismét egy oly hír érkezik, amely fölöttébb alkalmas annak a beigazolására, hogy az antiszemizmust vajmi gyakran a civilizáció magas fokának áldásai táplálják és növelik nagygyá. Ott legalább, a zuluk és hottentották tözsomszédságában, nem röstellik szakítani a művelt Európa egyes államainak előitéleteivel és nemrég *Kimberleyben* hitsorsosunkat *Barnato* B. J.-t nagy többséggel beválasztották a törvényhozó testületbe.

— **Charleston,** Amerika legnagyobb városainak egyike a törvényhozó testületbe dr. *Mayer* hitsorsosunkat küldi. A nevezett az első zsidó, ki Charlestonban e megtiszteltetésben részesült.

SZEFFORISZ és RÓMA.

Történeti regény a negyedik századból.

Két részben.

30.

Írta: **Dr. Philippon Lajos.**

— Első rész. —

S z e f f o r i s z.

Végre egy meredeken emelkedő kőlépcsőzet tövéhez jutott, melynek lépcsőfokai elég jó karban voltak és csakhamar csigalépcsővé szűkültek, Csaknem örömkialtás lebbent el ajkáról, de gyorsan erőt vett magán, mert tudta, hogy most már az ellenség közelében van és fokozott óvatosságra van szükség, hogy magát el ne árulja és munkájának sikerét meg ne hiusítsa. Az erős ember megállt és letérdelt az egyik kőlépcsőre, és szive mélyéből esedezett Istenhez, hogy áldja meg teljes és végleges sikerrel munkáját és egy jó angyal vezesse őt céljához. És ime, már is meghallgatták . . . Halkan fölment a csigalépcsőn és csakhamar észrevette, hogy ez egy toronyba visz, a mely csakis a kastély szöglettornyainak egyike lehetett. Most hát elérte utjának célját. A torony alján nehéz gerendázat vonult végig, mely azt a földalatti uttól teljesen különválasztá, minek következtében az utóbbinak is ismeretlennek kellett maradnia a kastély lakói előtt. Bármennyire fürkészett, sehol sem talált hasadékra vagy nyílásra. A gerendák, melyek a torony ürét átszelték és a falazatba torkolltak, csak oly távol voltak egymástól, hogy legfőlebb fejét dughatta kettejük közé. A gerendákon deszkapadlózat nyugodott, melyen az idő folyama alatt elég nyílás és hasadás támadt. Amnon belátta, hogy a följebb jutáshoz legalább is két gerendának átvágása volna szükséges: oly munka, mely neki magának aligha sikerülne és; a melyhez külön szerszámok kívántatnak meg. Még gondolkodott e fölött és azt a kérdést latolgatta, m volna most a teendő, midőn egyszerre hang ütötte meg fülét, melynek felülről kellett jönnie. Gyorsan elrejté fáklyáját, hogy annak a padlózat hasadékain esetleg keresztülhatoló sugari el ne árulják, és fejét két gerenda közzé ékelte be, úgy hogy füle elég közel volt a padlózatnak egy nyílásához. A hang mind erősebb lett és . . . oh jóságos Isten! . . . Mirjam hangját hallotta, az ő szavait és egy férfi szavait hallotta, aki nem lehetett más, mint a rabló, a hitehagyott József . . .

Amint József a római katonákkal és az elrabolt Mirjammal a kastélyba ért, a leányt legott az egyik szöglettornyának e végből készentartott, szerényen bebutorozott szobájába viteté, s itt egy durva vénasszony gondjaira bízta. József tudta, hogy a leánnyal való bánásmódban bizonyos korlátokat kell szem előtt tartania. Elhitette a katonákkal, hogy Mirjam szeretne keresztényné lenni, csak hogy nem hajlandó agg atyjától elválni. Segítségére kell tehát lenni, s őt akár erőszakkal is el kell távolítani atyjától, miáltal az egyház fényes diadalt aratna, mivel a patriarcha leányának áttérése az összes zsidóság felett való győ-

B. Lembergen nül

zelmet jelentené. E szerephez képest nem volt szabad Mirjamot a kétségbeesés karjaiba úzni, arra törekedett tehát, hogy őt a fogságban tartással puhítsa meg és tegye engedékenyebbé. Mirjamnak ama szörnyű éjszakán egy pillanatig sem volt nyugta, s akkor is töprengve üldögélt székén, midőn másnap reggel József a szobába nyitott. Mikor a leány a belépőt megpillantá, felugrott és hátat fordított neki. A hitehagyott azonban tettetett gyöngédséggel így szólta meg:

— Oh, drága Mirjam, ne fordulj el tőlem! Hát sohasem fogod meghallgatni szerelmemet, mely anyyira uralkodik felettem? Lásd, mindaz, amit tettem és teszek, csak e szenvedélyből fakad, a melytől, szerencsétlenségemre, nem menekülhetek. Az az én rozszellemem, az gyötör és kinez örökké, az nem enged pihenni és nyugodni, míg célhoz nem érek, míg szivedet nem birhatom. Mért vádolsz hát engem? Én szenvedek leginkább miatta. Ez a szenvedély ragadt bennünket ide, és miután meggyőződhetél, hogy az leküzdhetetlen, add meg végre magad szerelmemnek, s még minden jóra fordulhat . . .

Mirjam nem válaszolt, hanem némán megmaradt helyzetében.

— Mirjam, — folytatá a férfi, — végre megismerhetted azt az ellenállhatatlan erőt, a melylyel rendelkezem, megismerhetted a hatalmat, a mely kezemben van. De még most is ismétlem ajánlatomat: Nyujtsd kezedet, hallgass meg, és én szívesen elviszlek idegen országba, vissza hitsorsosaid közé, és boldog, bőséges és meglegedett életet fogunk élni.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői üzenetek.

A számos boldog új év kívánóknak csak őszinte köszönetet mondhatunk a szives és kitüntető megemlékezésért; a viszonzó kívánattal mi tulajdonképen megelőztük tisztelt jóakaróinkat már az elmúlt — róshasónókor. A kik ezzel nem elégednének meg, kérjük, legyenek türellemmel a jövő róshasónóig.

Többeknek. Az »Allgemeine Jüdische Zeitung«-ba az »Egyenlőség« szerkesztője zsidó-ügyekről soha egy betűt sem irt. A lap eme részét kizárólagosan *Ehrentheil Mór* ur vezeti s e lapok szerkesztője ama lap zsidó rovatára *semmi befolyást nem gyakorolhat.*

Csallóközi. Olvastuk mi is ama cikket, de bennünket korántsem izgatott fel annyira. Tudnia kell, hogy megírója csuhát visel, a csuha alatt pedig sok tudomány, nemes emberszeretet és áldozatkészség lakik, de ha alávaló lélek öltötte magára, az benne tökéletes ördöggé válik. Nem csak mi, de a tisztelendő ur is tudja, hogy a mit állít, az rágalom, hogy minden szava hazugság. Őt, ki arról a vidékről való, hol a falubeli zsidó vasárnap reggel otthagyja családját, hogy pénteken görnyedő hátán mázsányi batyúval térjen vissza, mit egész héten hánytatva, kinlódva, böjtölve gyűjtött, pénzt, vagy árut adva a szegény parasztnak rongyokért és szeméért, mi-

ket különben eldobna; őt, ki nagyon jól tudja, hogy a vidékebeli szegény zsidó — és a jómódu zsidó ott sokkal nagyobb ritkaság, mint a jómódu keresztény — többet és nehezebben dolgozik, mint a parasztember: csak a leggonoszabb és a legalávalóbb érzelmek vezethetik ilyen, a tudatlan nép fellázítására szánt cikkek megírására. Megérdemelné, hogy a somorjai, tejfalusi vagy jókai zsidók azzal tréfálják meg a tisztelendő urat, hogy egy pénteken délután elfogják és hátára kössenek csonttal, ronggyal, üveg-, vas- és fémdarabokkal megrakott batyut, mit vagy egy mértföldnyire cipeltessenek vele; hadd élvezze ő is egyszer a szegény zsidó könnyű életét. Vagy itt a fővárosban kellene egyszer levinni őt a hajók raktárába és a zsidók közé állítani, kik százával dolgoznak itt rongyosan, por- és izzadság ellepte arczczal, reggeltől estig mázsás zsákokat emelve, hogy családjuknak kenyeret adhassanak. Csak egy fél óráig, csak 10 buzával megtöltött zsákot hordjon ki a hajó belsejéből és belárja milyen haszontalan és gyalázatos munkát végez, midőn gyűlölettől és gonosztságtól duzzadó rágalmait ama felekezettel ellen szórja, melynek ő ingyen-élhetését köszöni. Mert azt csak belátja tisztelendő Kudlich János korlátoltsága is, hogy ha a zsidóság nem szüli Jézust, ő katolikus pap alig lenne ma.

X. Y. »Dr. Agnus szomorú története« nem a mi lapunkba való, de egyáltalán nem lapba való. Őrizkedjünk attól, hogy polgártársaink *benső* ügyeit hirlapokban kikürtöljük.

Sz. R.—n. Csodarabbit interpelláltak egyszer, hogy hiszen az a vers, mit Jezsájásból idézett, Jezsájásban sehol sem fordul elő? — Ez nem az én hibám, válaszolt a szent, hanem a Jezsájásé, hogy elfelejtette könyvébe beleírni. Hogy a talmud az ön citátumát elfelejtette felvenni, nagyon jól tette, lévén az a badarságok badarsága.

Cs . . . n. Budapest. Inkább mulattató, mint elszomorító. A zsidó hölgy, ki zsidó barátnéjának gyönyörű kötésű „t'china“-t vesz — karácsonyi ajándéku, csak az időpontot hibázta el végre; „Imát karácsony reggelre“ alig fog találni a zsidó imakönyvben a megajándékozott, de igen is „Róshasónó reggelre“.

A. S. urnak B.—n. Mi is bizonyára büszkeséggel utalnánk rá, ha az illető urak azt a 40.000 forintot, melybe állítólag egy estélyük került, akár nemzeti, akár felekezeti, vagy jótékony czélokra fordították volna; másrészt azonban különös, hogy politikai és *nemzetgazdasági* napilapok rájuk támadnak, mert annyi pénzt *költöttek*. A pénzt végtére nem ették, hanem a nagy piacra vitték, hol nagyon sokan osztzkodtak benne. Ez pedig inkább érdem, mint hiba. Mindenesetre nagyobb a haszna, mint ha a többi mellett maradt volna a Vertheim szekrényben. A támadások furcsa következtetése az, hogy a gazdag zsidó ne merészkedjék drága passzióira sok pénzt kiadni, hanem tartsa inkább otthon egy rakáson, ezért semmi bölcs hirlap megtámadni nem fogja. Senki sem veszi rosz néven, hogy egyik vagy másik mágánás, kinek ősei vagy árulás vagy rablás útján szereztek rengeteg vagyonukat, a gyepen, a kártyaasztal mellett *százezreket* veszítenek; hagyják meg a zsidónak is a jogot, hogy pénzt úgy pazarolhassa, a mint neki tetszik.

Dr. Cz. G. Budapest. A terv igenis ténynyé vált; az ifjusági isteni tiszteletet már 3 szombat óta a dohány-utczai nagy templomban tartják.

„R r“. Sokan találgatták, ki lehet a szemtelen levél megírója? Sok név kezdődik és végződik „r“ betűvel, e levél írójára azonban csak egy ilyen név illik: a *Revolver* név.

Andrea. Ne így írja alá nevét, ha máskor lapunk »Szellemszikkraiból« kölcsön vesz. *Anderer* és nem Andrea. Mondanánk egyéb iránt még valamit, de „Háziasszony“-nyal kikötni, dehogyan merészküdnék.

Desiderius. Sem nem zsidó, sem nem zsidónak a fia.

Dr. M. F. Bécs. Dr. *Maybaum* berlini főrabbi, ki a párbajban megölt Blum Hugó temetése alkalmával ama mindenkit mélyen megható gyászbeszédet mondotta, nem osztrák, hanem *miskolczi* születésű magyar ember. Osztrák sógoraink szeretik elkaparítani tőlünk hirnevesebb embereinket, még ha — zsidók is, mint ezt anaak idején számos mással egyetemben Blum Gyula pasával is tették. — Különbön sajnálattal vesszük szives soraiból tudomásul, hogy *Auerbach* Bertholdnak, a nagy német írónak, legifjabb fia a keresztény hitre tért. Az áttérés tekintetében vallott nézeteinket lapunk egyik utóbbi számában részletesebben fejtegettük, s ott kifejtett meggyőződésünkben ezen áttérés története sem ingathat meg bennünket.

261. szám.
1888.

Pályázat.

A szentesi zsidó hitközségnél egy **rabbi** állás rendszeresített, melyre a pályázat ezennel megnyitattik.

Az illető pályázónak **magyar honpolgár-
nak** kell lennie; magyar szónoklatot tökéletesen előadni tudnia kell, anyakönyvek vezetésére, rabbi teendők végzésére, hitoktatásra a törvényes minősítéssel való jogosultsággal és a törvény követelte egyéb qualificatiókkal birnia kell.

A budapesti rabbi szemináriumot végzett, vagy böcsészet-tudori oklevéllel bíró pályázónak elsőbbség adatik.

Ezen állás díjaztatik **1200** forint évi fizetéssel, évi **200** frt lakbér-illetményvel és az anyakönyvi kerület által szabályozott és egyéb szokásos díjakkal, — a lakás azonban esetleg természetben adatik.

Próbaszónoklatra csakis az elnökség által meghívottak bocsáttatnak; a meghívandók kötelesek ugy magyar, mint német próbaszónoklatot tartani, az utazási költségek azonban csakis a megválasztott rabbinak térítettnek meg.

Felhivatnak ennél fogva mindazok, a kik ezen állást elérni kívánják, hogy teljesen felszerelt pályázati kérvényeket bezárólag 1889. évi április hó 1-ig aláírott elnökséghez nyujtsák be.

A szentesi zsidó hitközség nevében :

Freund Márk,
hitk. jegyző.

Dr. Poláček Albert,
hitk. elnök.

Pályázat.

Vasmegeye **Kőszeg** városának izr. hitközségénél 1889. évi márczius hó 15 étől, egy zeneileg képzett kantor állása töltendő be, kinek egyszersmind Kore és Sóchet tisztét és a hitközségi iskola elemi oktatását is el kell látnia. Az állással egybekötött illetmények: **Évi fizetés 600 frt, lakbér-pótlék 60 frt,** a sche-

chita fele jövedelmé és a szokásos egyéb járulékok. — Pályázók kérvényeiket, melyekhez tudományosság és jámborságuk által kitünő rabbik részéről kiállított bizonyítványok, továb bá kor, állás, családi viszonyok, szigoruan vallásos életmód és eddigi működésről szóló bizonyítványok is melléklendők, 1889. évi február 1-éig alulirt előjárósághoz tartoznak benyujtani. Bizonyítványokkal fel nem szerelt kérvények figyelembe nem vétetnek, próbaelődást csak a meghívottak tarthatnak és költségek csak az alkalmazottnak térítettnek meg.

Kőszeg, 1888. december 31.

Az izr. hitközség előjárósága.

Január 1-vel uj előfizetést nyitunk a

XIX. évf. **„MERCUR“** XIX. évf.

hiteles sorsolási tudósítóra.

A „MERCUR“ az összes bel- és külföldi sorsjegyek, záloglevelek, elsőbbségek, kötvények, részvények stb. teljes, pontos és könnyen áttekinthető sorsolási jegyzékeit közli.

A „MERCUR“ pénzügyi részében az európai pénzpiacz általános helyzetét illető cikkeket, tartalmaz, valamint minden a nemzetgazdaság, kereskedelem és közlekedésügy terén előforduló tudnivalót illető híreket és közleményeket.

A „MERCUR“ havonként 2-2-szor nyomban minden fontosabb huzás után jelenik meg magyar s német szövegben.

Minden évi előfizető ingyen kapja a „Mercur“

sorsolási évkönyvet 1889. évre,

mely az összes 1888. év végéig kihuzott és még be nem váltott sorsjegyek jegyzékét tartalmazza. Ingyen adjuk továbbá az

általános sorsolási naptárt 1889. évre,

mely az összes európai sorsjegyek pontos huzási naptárát tartalmazza. — Ezen óriási anyaga daczára a lap előfizetési ára

egész évre csak 2 frt

bérmentes postai szétküldéssel együtt. — Próba előfizetés fél évre 1 frt. — **Mutatványszámok ingyen.**

A „MERCUR“ kiadóhivata Budapest, Dorottya-uteza 12.

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát
(Váczikörut 14, szemben az Andrásyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezedik a cég jó hirneve.

== Szombaton és ünneppan zárva. ==